

انتشارات دانشگاه تهران
۳۱۴۷

ناتوانی هوشی

تعریف، طبقه‌بندی و نظام‌های حمایتی

یازدهمین ویرایش (جدیدترین ویرایش)

انجمن ناتوانی‌های هوشی و رشدی آمریکا

ترجمه

دکتر احمد به پژوه

استاد روان‌شناسی دانشگاه تهران

دکتر مونا دلاوریان

University of Tehran Press
3147

Intellectual Disability

Definition, Classification and Systems of Supports

11th Edition

American Association
on Intellectual and
Developmental Disabilities

Translated by

Ahmad Beh-Pajoooh, Ph.D.

Professor of Psychology, University of Tehran

Mona Delavarian, Ph.D.

ISBN: 978-964-03-6930-2

9 789640 369302

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

ناتوانی هوشی

تعریف، طبقه‌بندی و نظام‌های حمایتی
یازدهمین ویرایش (جدیدترین ویرایش)

انجمن ناتوانی‌های هوشی و رشدی آمریکا

ترجمه

دکتر احمد بهپژوه

استاد روان‌شناسی دانشگاه تهران

دکتر مونا دلاوریان

شماره مسلسل ۸۸۵۰

شماره انتشار ۳۱۴۷

انتشارات دانشگاه تهران

ناتوانی هوشی: تعریف، طبقه‌بندی و نظام‌های حمایتی... / [نویسنده انجمن ناتوانی‌های هوشی و رشدی آمریکا کمیته تخصصی اصطلاح‌شناسی و طبقه‌بندی ناتوانی هوشی] ؛ ترجمه احمد بهپژوه، مونا دلاریان.

تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۵.

۳۱۴۷ ص.

۹۷۸-۰-۹۶۴-۶۹۳۰-۲

فیبا:

عنوان اصلی: Intellectual Disability: Definition, Classification, and Systems of Supports [2010].

کتابنامه.

کندذهی -- ردیبدی

Mental Retardation-- Classification :

بهپژوه، احمد، ۱۳۲۷ - مترجم

دلاریان مونا، مترجم

دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات

University of Tehran, Press :

انجمن ناتوانی‌های هوشی و رشدی آمریکا. کمیته تخصصی اصطلاح‌شناسی و طبقه‌بندی ناتوانی هوشی

American Association on Intellectual and Developmental Disabilities. Ad Hoc Committee on Terminology and Classification

RC ۵۷۰/۲ ۱۳۹۵:

۶۱۶/۸۵۸۸ :

۴۲۵.۶۱۹ :

عنوان و نام پدیدآور

مشخصات نظر

مشخصات ظاهری

فروست

شابک

وضعیت فهرست‌نویسی

یادداشت

یادداشت

موضوع

موضوع

شناسه افزوده

ردیبدی کنگره

ردیبدی دیوی

شماره کتابشناسی ملی

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از
フトکپی، رسیوگرافی، تهیه فایل‌های pdf لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب،
بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود.

ISBN: 978-964-03-6930-2

9 789640 369302

عنوان: ناتوانی هوشی: تعریف، طبقه‌بندی و نظام‌های حمایتی

تألیف: انجمن ناتوانی‌های هوشی و رشدی آمریکا

ترجمه: دکتر احمد بهپژوه - دکتر مونا دلاریان

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئلیت صحت مطالب کتاب با مترجمان است»

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

بهای: ۲۳۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: http://press.ut.ac.ir

پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

ناتوانی هوشی

۱۴۰۹.۲
۱۶ / ۷ / ۸۰

تعریف، طبقه‌بندی و نظام‌های حمایتی
بازدهی‌من ویرایش (جدیدترین ویرایش)

انجمن نوآوری‌های هوشی و رشدی آمریکا

ترجمه

دکتر احمد بهپژوه

استاد روان‌شناسی دانشگاه تهران

دکتر مونا دلاوریان

النشارات دانشگاه تهران

ناوانی‌های هوشی تعریف، طبقه‌بندی و نظام‌های حمایتی. ۱ [ویسندۀ الحسن
طبقه‌بندی ناوانی هوشی و رشدی آمریکا کمیته تخصصی استلاح‌شناسی و
دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات. ۱۳۹۵.

۲۲۸ ص.
النشارات دانشگاه تهران، شماره انتشار ۳۱۴۷
۹۷۸-۹۶۴-۰۳-۶۹۳۰-۲؛
قیمت:

عنوان و نام پدیدآور

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

فروخت

تلک

قیمت فهرستنوسی

پذیرش

عنوان اصلی: Intellectual Disability: Definition, Classification, and Systems of Supports [2010].

کتابخانه پادشاهی

علوم

موفق

شناسه افزوده

شناسه فرعی

شناسه افزوده

American Association on Intellectual and Developmental Disabilities. Ad Hoc Committee on Terminology and Classification
RC-۱۳۹۵-۱۳۹۵: F1۷۱A۵۸۸:
۲۲۵-۲۱۱:

رده‌بندی کلکره

رده‌بندی دیوانی

شماره کتابشناسی ملی

این کتاب مستحول قانون حسابت از حقوق مولفان و مصنفات است. تکمیل کتاب به هر روش اعم از
فتکیک، رسوگارانی، تهیه فایل‌های pdf لوح فشرده، بازنویسی، ویرایش، ایندکس، مجله‌ها و کتاب‌ها
بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب بیکرد قانونی می‌شود.

ISBN: 978-96-386-00-2

9 789640 389302

عنوان: ناوانی هوشی تعریف، طبقه‌بندی و نظام‌های حمایتی

تألیف: الحسن ناوانی‌های هوشی و رشدی آمریکا

ترجمه: دکتر احمد بهبودی - دکتر مونا دلاوریان

نوبت جاب اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵

شماره: ۵۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

جاب و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

هم‌نویسی: سرتیفیکات کتاب با مترجمان است*

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

*یا:

خیابان کارگر شهیدی - خیابان شهید فرجی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: http://press.ut.ac.ir - press@ut.ac.ir - تاریخ:

پخش و فروش: تلفنکس ۸۸۷۷۷۷۷۱۲

فهرست

ص	فهرست جدول‌ها
ط	فهرست شکل‌ها
ظ	پیش‌گفتار
م	مشخصات اعضاي کميته تخصصي اصطلاح‌شناسي و طبقه‌بندی ناتوانی هوشي
۱	مقدمه
۸	تعريف ناتوانی هوشي

بخش اول: شناخت ناتوانی هوشی و سنجش آن

۱۱	فصل اول: تعريف ناتوانی هوشی
۱۱	پيش‌درآمد
۱۱	رويکردهای تاریخی در تعريف ناتوانی هوشی
۱۲	الف- رویکرد اجتماعی
۱۲	ب- رویکرد بالینی
۱۲	ج- رویکرد هوشی
۱۲	د- رویکرد دو معیاري
۱۲	تعريف و فرضيات کنونی
۱۵	پيکارچگی در تعريف‌ها
۱۷	مرزهای سازه ناتوانی هوشی
۱۹	خلاصه
۲۱	فصل دوم: چارچوب چند بعدی برای شناخت ناتوانی هوشی
۲۱	پيش‌درآمد
۲۲	چارچوب مفهومی کارکرد انسان
۲۲	بعد اول: توانابی‌های هوشی
۲۴	بعد دوم: رفتار سازشی
۲۴	بعد سوم: سلامت
۲۵	بعد چهارم: مشارکت
۲۵	بعد پنجم: بافت
۲۷	حصایق‌ها

۲۸	خلاصه
۲۹	فصل سوم: نقش سنجش در تشخیص، طبقه‌بندی و نظام‌های حمایتی
۲۹	پیش‌درآمد
۲۹	جارچوب سنجش
۳۰	سنجش برای تشخیص ناتوانی هوشی
۳۱	سنجش برای طبقه‌بندی
۳۲	سنجش برای برنامه‌بریزی و توسعه حمایت‌ها
۳۲	معیارهای سنج
۳۴	خلاصه

بخش ۳ م: تشخیص و طبقه‌بندی ناتوانی هوشی

۳۹	فصل چهارم: کارکرد هوشی و ساختار آن
۴۰	پیش‌درآمد
۴۰	تعریف و ماهیت هوش
۴۰	هوش به عنوان یک خصلت واحد
۴۱	هوش به عنوان یک پدیده سلسله مراتیبی و چند‌حیسه‌ی
۴۱	هوش‌های چندگانه
۴۴	محدودیت‌های قابل ملاحظه در کارکرد هوش: تعریف عمده‌ی
۴۴	موضوع‌های چالشی و رهنمودهای مرتبط با اندازه‌گیری هوش و نفس: نمای هوش‌بهر
۴۵	خطای اندازه‌گیری
۴۶	بی‌طرفی آزمون
۴۶	اتر فلابین
۴۸	قابلیت مقایسه نمره‌ها در آزمون‌های گوناگون
۴۹	اثر تمرین
۴۹	نمرات خیلی زیاد
۵۱	تعیین یک نمره برش
۵۱	ارزیابی نقشی که یک نمره هوش‌بهر در تشخیص ایقا می‌کند
۵۲	صلاحیت‌های ارزیاب
۵۲	انتخاب آزمون

۵۳	خلاصه
۵۵	فصل پنجم: رفتار سازشی و سنجش آن
۵۵	پیش درآمد
۵۸	عوامل کلیدی که هنگام خواندن این فصل باید مورد توجه قرار داد
۶۰	سنجش رفتار سازشی
۶۰	استفاده از مقیاس‌های استاندارد
۶۰	تمرکز بر عملکرد عادی
۶۰	استفاده از انتخاب مطلع
۶۱	زمانی که می‌توان از سنجش‌های استاندارد استفاده کرد
۶۲	استفاده از خطای استاندارد اندازه‌گیری در تفسیر نمره
۶۲	رفتار سازشی در مقایسه با رفتار مشکل‌ساز
۶۳	ملاحظات ویژه در ستون رفتار سازشی
۶۳	انتخاب مقیاس‌های رفتار سازشی
۶۴	کفايت فني
۶۴	مناسب بودن ابزار اندازه‌گیری برای
۶۴	رویکردهای چند روشی نسبت به اندازه‌گیری
۶۵	استفاده از خودسنجی
۶۵	شرایط جسمانی و سلامت روانی فرد
۶۶	شناسایی عواملی که بر نمره‌های رفتار سازشی تأثیری ندارند
۶۸	رهنمودهایی برای انتخاب یک مقیاس رفتار سازشی به منظور تشخیص ناتوانی هوشی
۶۸	ملاحظات آتی
۶۹	خلاصه
۷۱	فصل ششم: نقش علت‌شناسی در تشخیص ناتوانی هوشی
۷۱	پیش درآمد
۷۱	اهمیت علت‌شناسی
۷۲	ماهیت چند عاملی علت‌شناسی
۷۷	سنجش علت‌شناسی
۷۷	تاریخچه پژوهشی
۷۸	لرزیابی روانی‌اجتماعی

۷۹	معاینة جسمانی
۸۰	بررسی آزمایشگاهی
۸۴	تشخیص علت شناسی و طبقه‌بندی
۸۵	علت شناسی و عملکرد
۸۵	زنوتیپ و فنوتیپ
۸۶	دگرگونی و قابلیت پیش‌بینی
۸۹	خلاصه
۹۱	فصل هفتم: رویکر: چند بعدی نسبت به طبقه‌بندی
۹۱	پیش درآمد...
۹۲	رویکردهای جاری نسبت به طبقه‌بندی افراد با ناتوانی هوشی
۹۳	نظام طبقه‌بندی بین‌الملی بی‌بی‌ری‌ها (ویرایش‌های نهم و دهم)
۹۴	نظام چند محوری انجمن روان‌سنجی آمریکا
۹۵	دلایل منطقی برای نظام طبقه‌بندی چند-جزی
۹۶	گروه‌بندی برای بازپرداخت یا بودجه-جزی
۹۷	تحقیق
۹۷	خدمات یا حمایت‌ها
۹۷	ارتباط
۹۷	ضابطه‌های نظام طبقه‌بندی چند بعدی
۹۸	بعد اول: توانایی‌های هوشی
۹۸	بعد دوم: رفتار سازشی
۹۹	بعد سوم: سلامت
۹۹	بعد چهارم: مشارکت
۹۹	بعد پنجم: بالغ
۱۰۰	طبقه‌بندی بر مبنای شدت نیازهای حمایتی
۱۰۰	مزیت‌های نظام طبقه‌بندی چند بعدی پیشنهادی
۱۰۱	گسترش کاربردهای عملی
۱۰۲	استفاده‌های نادرست از طبقه‌بندی
۱۰۲	ابجاد ضابطه‌هایی برای بهترین اقدامات
۱۰۴	خلاصه

فصل هشتم: نقش قضاوت بالینی در تشخیص، طبقه‌بندی و برنامه‌ریزی

۱۰۷	نظام‌های حمایتی
۱۰۸	پیش‌درآمد
۱۰۹	قضاوت بالینی: تعریف، هدف و کاربرد
۱۱۰	نقش قضاوت بالینی
۱۱۱	بهترین اقدامات در ناتوانی هوشی
۱۱۲	استانداردهای حرفه‌ای
۱۱۳	اصول اخلاق حرفه‌ای
۱۱۴	راهبردهای حساوت بالینی: مرور کلی و هدفها
۱۱۵	راهبرد اول قضاوت «شی: شناخت سؤال»
۱۱۶	سؤال‌های مربوط به ناتوانی هوشی
۱۱۷	سؤال‌های مربوط به طبقه‌بندی
۱۱۸	سؤال‌های مربوط به برآورد ریزیت‌ها
۱۱۹	راهبرد دوم قضاوت بالینی: اجرا با استرسی به یک تاریخچه کامل
۱۲۰	تاریخچه اجتماعی
۱۲۱	تاریخچه پژوهشی
۱۲۲	تاریخچه آموزشی
۱۲۳	نقش تاریخچه کامل در تشخیص گذشته نگر
۱۲۴	راهبرد سوم قضاوت بالینی: اجرا یا دست‌یابی به سنجن‌های "سترود"
۱۲۵	راهبردهای سنجش متناسب
۱۲۶	اطلاعات به دست آمده از فرد با ناتوانی هوشی یا افراد مطلع
۱۲۷	راهبرد چهارم قضاوت بالینی: ترکیب اطلاعات کسب شده
۱۲۸	نقش مهارت‌های تفکر انتقادی در ترکیب اطلاعات
۱۲۹	یکپارچه‌سازی رهنمودها
۱۳۰	خلاصه

بخش سوم: نظام‌های حمایتی

۱۳۱	فصل نهم: نیازهای حمایتی افراد با ناتوانی هوشی
۱۳۲	پیش‌درآمد

فهرست

۱۲۳	تمرکز نیازهای حمایتی برای ساخت افراد با ناتوانی هوشی
۱۲۴	نقاوت‌های فردی و نیازهای حمایتی
۱۲۵	مدل اجتماعی بوم‌شناختی و نیازهای حمایتی
۱۲۶	مفهوم حمایت‌ها و سازه نیازهای حمایتی
۱۲۷	ساخت حمایت‌ها
۱۲۸	مدل حمایت‌ها
۱۲۹	ساخت نیازهای حمایتی
۱۳۰	اندازه‌گیری نیازهای حمایتی
۱۳۱	حمایت‌ها و مکان
۱۳۲	فرابند پنج مؤلفه‌ای برای سنجش برنامه‌ریزی و ارائه حمایت‌ها
۱۳۳	مؤلفه اول: شناسایی تبارب و افهای زندگی مطلوب
۱۳۴	مؤلفه دوم: تعیین الگو و رفتار
۱۳۵	مؤلفه سوم: برنامه‌ریزی برنامه‌ای
۱۳۶	مؤلفه چهارم: نظارت بر پیشرفت
۱۳۷	مؤلفه پنجم: ارزیابی
۱۳۸	رویکردهای برنامه‌ریزی انفرادی
۱۳۹	برنامه‌های خدماتی و حمایتی
۱۴۰	برنامه‌های پیشرفت و حمایتی
۱۴۱	خلاصه
۱۴۲	فصل دهم: پیشگیری به منزله شکلی از حمایت
۱۴۳	پیش درآمد
۱۴۴	پیشگیری اولیه، ثانویه و تالیه
۱۴۵	پیشگیری اولیه
۱۴۶	پیشگیری ثانویه
۱۴۷	پیشگیری تالیه
۱۴۸	چشم اندازهای دیگر در مورد پیشگیری
۱۴۹	پیشگیری از بیماری‌های ثانویه سلامت
۱۵۰	خاتمه دادن اختیاری به بارداری
۱۵۱	چشم انداز بوم‌شناختی یا تعاملی

۱۵۸	حمایت‌های پیشگیرانه
۱۶۱	برنامه‌ریزی حمایت‌های پیشگیرانه
۱۶۴	خلاصه
۱۶۵	فصل بازدهم: حمایت‌های مربوط به سلامت روانی و جسمانی
۱۶۵	پیش درآمد
۱۶۶	حمایت‌های پهداشت اجتماعی: فرض‌ها و استانداردها
۱۶۹	انواع هشدارهای سلامتی
۱۶۹	بهزیستی جسمانی
۱۷۰	بهزیستی ای ای و رفتاری
۱۷۱	بهزیستی اجتماعی، محیطی
۱۷۲	بهزیستی معنو
۱۷۲	نیازهای حمایتی در بیطی سلامت
۱۷۲	ستجش نیازهای حمایتی
۱۷۳	منابع به وجود آورنده رفتارهای هشدار
۱۷۵	منابع اجتماعی
۱۷۶	فعالیت‌های حمایتی مرتبط با سلامت
۱۷۸	دستاوردهای سلامت
۱۸۰	فهرست کردن منابع بالقوه
۱۸۱	خلاصه
۱۸۲	فصل دوازدهم: نیازهای حمایتی افراد با ناتوانی هوشی دارای دارای هوشی بالاتر
۱۸۳	پیش درآمد
۱۸۴	نظامهای طبقه‌بندی و ناتوانی هوشی
۱۸۵	شایه‌های با طبقه‌بندی مرزی
۱۸۶	ناتوانی هوشی خفیف، گمراه کننده است
۱۸۶	زندگی روزمره افراد با ناتوانی هوشی دارای هوشی بالاتر
۱۸۸	آموزش
۱۹۰	وضعیت اجتماعی-اقتصادی
۱۹۰	نشغل
۱۹۱	اسکان

فهرست □ ر

۱۹۲	پهلوانی
۱۹۲	دوسنی و رفتار اجتماعی
۱۹۳	بهزیستی خانوادگی
۱۹۳	حقوق
۱۹۴	قضاآت اجتماعی
۱۹۵	واکنش نشان دادن اجتماعی و قضاآت نامناسب
۱۹۶	مشکل در تفکر و پادگیری
۱۹۸	نظام‌های پاسخ‌نمای نامناسب: کشمکش برای بقا در خارج از چارچوب حمایت‌ها
۱۹۸	فرانخوان برای پیاره، رب حمایتی به منظور اندازه‌گیری محدودیت‌های هوش‌بهر
۱۹۸	منظقه‌ی برای دلیف ناتوانی هوشی
۱۹۹	ناتوانی هوشی، بخطه بدن
۲۰۱	محترم شمردن تمامی امر. د. بصفت محدودیت هوش‌بهر
۲۰۱	تناسب میان ظرفیت انسان و قابلیتی، جعلی
۲۰۱	خلاصه

بخش چهارم: درودها

۲۰۷	فصل سیزدهم: کاربردهایی برای سیاست گذاری عمده‌ی
۲۰۷	پیش‌درآمد
۲۰۸	تأثیر عوامل اجتماعی بر سیاست گذاری عمومی و پذیرش آن
۲۰۹	مفاهیم اساسی و اصول هدایت کننده در سیاست گذاری ناتوانی
۲۱۱	دستاوردهای مطلوب در سیاست گذاری
۲۱۲	دستاوردهای فردی
۲۱۲	دستاوردهای خانوادگی
۲۱۵	دستاوردهای اجتماعی
۲۱۷	دستاوردهای حاصل از تغییر نظام‌ها
۲۱۸	چارچوب تأثیرگذار بر دستاوردهای سیاست گذاری عمومی
۲۱۸	عوامل تأثیرگذار بر دستاوردها
۲۲۱	تأثیر دستاوردهای سیاست گذاری عمومی
۲۲۲	خلاصه

۲۲۵	فصل چهاردهم: کاربردهایی برای آموزش
۲۲۵	پیش درآمد
۲۲۷	ویزگی‌ها و نیازهای دانش‌آموzan با ناتوانی هوشی
۲۲۷	دانش‌آموzan با ناتوانی هوشی چه کسانی هستند؟
۲۲۸	متخصصان آموزشی چه کسانی هستند؟
۲۲۹	مدل‌های تاریخی و متداول در آموزش و پرورش ویژه
۲۳۰	کاربردهای تعریف و نظام‌های طبقه‌بندی در آموزش
۲۳۲	بهترین راهنمای آموزش دانش‌آموzan با ناتوانی هوشی
۲۳۳	طرح حومه برای یادگیری
۲۳۴	فناوری‌های آموزش و کمکی
۲۳۵	حمایت‌های راهنمایی
۲۳۶	حمایت‌ها و بافت‌های آزمون
۲۳۸	افزایش کارکرد انسانی
۲۳۹	توجه به ناهمگنی از طریق سایت‌های انفرادی
۲۴۰	تصمیم‌گیری درباره آنچه که باید تدریس شد
۲۴۲	تصمیم‌گیری درباره چگونگی تدریس
۲۴۳	تصمیم‌گیری درباره مکان آموزش
۲۴۴	خلاصه
۲۴۷	فصل پانزدهم: کاربردهایی برای سازمان‌های تأمین
۲۴۷	پیش درآمد
۲۴۷	چارچوب یوم‌شناختی سازمان‌های حمایتی
۲۴۷	بافت محیطی
۲۴۸	دورنمای نظام‌ها
۲۴۹	ملاحظات مربوط به مدیریت راهبردی
۲۴۹	تفکر راهبردی
۲۵۰	خدمات حمایتی به منزله نظام‌های باز
۲۵۱	تمرکز بر منابع اجتماعی
۲۵۲	اصول و رهنمودهای تدارک حمایت‌ها
۲۵۲	ملاحظات مربوط به فرایند حمایتی

فهرست □ ش

۲۵۳	فرابند حمایت‌ها
۲۵۵	حمایت‌ها به منزله یک نظام
۲۵۶	گروه‌های حمایتی
۲۵۷	ملاحظات مربوط به مدیریت خدمات
۲۵۸	هزینه‌ها و دستاوردها
۲۵۹	مدیریت کیفیت
۲۶۱	فراملاحتات مربوط به برناسه‌ریزی و اجرای خدمات حمایتی برای افراد با ناتوانی هوشی
۲۶۱	لیبرالیسم جدید
۲۶۲	شخصی گردی
۲۶۴	خلاصه
۲۶۷	اصطلاح‌نامه
۲۷۹	واژه‌نامه انگلیسی به فارسی
۲۹۵	منابع

پیش‌گفتار

افراد با نیازهای ویژه^۱ چه کسانی هستند؟ ناتوانی هوشی^۲ چیست؟ افراد با ناتوانی هوشی چه کسانی هستند؟ چگونه می‌توان این افراد را شناسایی کرد؟ این افراد چه ویژگی‌هایی دارند؟ و به چه نوع خدمات و حمایت‌هایی نیازمند هستند؟...

ضمن عرض سپاس فراوان و حمد و ثنای بی‌بایان به درگاه حضرت حق که این فرصت و امکان را ارزشی پخشید ^۳ در این کتاب به این قبیل بررسی‌ها پاسخ داده شود، ترجمه کامل و برایش بازدهم (چدیدترین برایش)، کتاب ناتوانی هوشی: تعریف، طبقه‌بندی و نظام‌های حمایتی حضور خوانندگان فارسی زبان تقدیم می‌گردد.

در چشم‌اندازهای خوبی، روح‌زدایی روان‌شناسی افراد با نیازهای ویژه و آموزش و پرورش ویژه^۴، وقایع فراوانی رخ داده، پژوهش‌های انتشار صورت گرفته، اندیشه‌های نوینی متبلور گشته، روش‌های تشخیصی، آموزشی، درمانی و... اختش جدیدی ارائه گردیده و افق‌های روش‌تری اشکار شده است. تمامی این شناخت‌ها، تحولات و پیشرفت‌های روزگار، به انسان کمک می‌کنند تا به کمیت و کیفیت زندگی افراد با نیازهای ویژه غنی بیشتر می‌رسد و به انان، نگاه انسان دوستانه‌تر، بوباتر و زرف‌تری داشته باشد.

در این پیش‌گفتار شایسته است به اختصار اشاره شود که اصطلاح کودکان استثنایی^۵ تاریخی بسیاری دارد و کاربرد آن تقریباً از اوایل قرن بیستم میلادی ^۶ است، رواج یافته است. اما از سال ۱۹۷۸ میلادی، پس از انتشار گزارش‌های تحقیقاتی خاتم مری وارنس^۷ در انگلستان، اصطلاح کودکان با نیازهای ویژه در سراسر دنیا (و نیز در ایران) مورد اقبال فراوان واقع شده است. گفتنی است که در دهه اخیر از این گونه کودکان، با عنوان کودکان با توانایی‌های گوناگون یاد می‌شود. بدین‌جهت است در این دیدگاه مثبت‌نگر، به جای توجه به ناتوانی‌ها، بر توانایی‌ها، تأکید می‌شود (رجوع کمیده اورمن، دیلرو و هاروی، ۲۰۰۵ ترجمه بهیزو و حسین خانزاده، ۱۳۹۱).

مبنای استثنایی شدن چیست؟ برای پاسخ‌گویی به این پرسش اساسی، باید به سه مبنای مهم اشاره کرد: الف- مبنای فردی: هرگاه فردی در فرایند رشد، در مقایسه با همسالان خود، حداقل در یکی از ابعاد رشد (جسمانی، شناختی، عاطفی و اجتماعی) از تفاوت قابل ملاحظه‌ای برخوردار باشد، موجب

1. Individuals with Special Needs
2. Intellectual Disability (ID)
3. Special Education
4. Exceptional Children
5. Mary Warnock

استثنایی شدن او می‌شود. ب- مبنای خانوادگی: هرگاه شرایط و ویژگی‌های خانوادگی فرد، گونه‌ای باشد که بر فرایند رشد او تأثیر نامطلوب بگذارد، موجب استثنایی شدن او می‌شود. ج- مبنای اجتماعی-اقتصادی: هرگاه شرایط و ویژگی‌های اجتماعی-اقتصادی فرد، گونه‌ای باشد که بر فرایند رشد او تأثیر نامطلوب بگذارد، موجب استثنایی شدن او می‌شود.

در طول تاریخ، افراد با نیازهای ویژه همواره در همه جوامع وجود داشته و از نظرهای گوناگون به آنان نگریسته شده است. برای مثال، در دوره اول تاریخ آموزش و پرورش افراد استثنایی (بیش از ۱۸۰۰ میلادی)، جوامع بشری از افراد عقبمانده ذهنی به عنوان انسان‌های دست دوم و افراد کائنا، کالیو و کودن، یاد می‌کردند و هیچ اعتقادی به آموزش و توان بخشی آنها وجود نداشت. بدینهی است در حال حاضر، بن‌گنه اصطلاحات متوجه شده است.

در دوره سوم تاریخ آموزش و پرورش افراد استثنایی (۱۸۰۱ تا ۱۹۰۰ میلادی)، از افراد عقبمانده ذهنی یا افراد پستانه‌ای هم، به عنوان افرادی که دچار نقصه ذهنی شده‌اند، نام پرده می‌شود که تحت برش مراکز خبریه به نام «بیوه» و به طور پراکنده از خدمات آموزشی و رفاهی استفاده می‌کردند.

دوره سوم تاریخ آموزش و پرورش افراد استثنایی (۱۹۰۱ تا ۱۹۷۰ میلادی)، با نهضت روان‌آزمایی، آزمون‌سازی و آزمونگری همزمان است. این دوره که به دوره آموزش و پرورش ویژه (به اشتباہ از آن به عنوان آموزش و پرورش استثنایی یاد می‌شود) محسوب است، به جداسازی افراد با ناتوانی هوشی و تأسیس مراکز شبائر روزی ویژه، مدارس ویژه، مراکز معلمان ویژه منجر شد.

سراججام دوره چهارم از سال ۱۹۷۰ با نهضت عادی‌سازی آغاز شد و ارائه خدمات آموزشی و توان بخشی در مراکز آموزش تلفیقی به شکل‌های یکپارچه‌تری آموزشی و اجتماعی، مؤسسه‌زدایی و توان بخشی محله محور در محیط‌های با کمترین محدودیت، برنامه‌بازی، اجرا و ساماندهی شد. شایان ذکر است که دوره چهارم همچنان ادامه دارد و در سال‌های نیز آموزش و پرورش برای همه، فراغیرسازی و آموزش فراغیر به طور فزاینده‌ای در کشورهای جهان و ایران مطرح شده و رو به گسترش است.^۱

^۱- رجوع کنید به منابع زیر

* بهروز، احمد (۱۳۷۱): نهضت عادی‌سازی. کودکان استثنایی (نشریه انجمن علمی کودکان استثنایی ایران).
شماره پاییزی، ۲۰-۲۲.

* لورمن، نیما؛ دهل، جوان و هاروی، دیوید (۲۰۰۵). آموزش فراغیر: راهنمای عملی در حمایت از یادگیرندگان با ناتوانی‌های گوناگون. ترجمه احمد بهبودی و عباسعلی حسین‌خانزاده (۱۳۹۱). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

در تاریخ آموزش و بروزش ویژه، کاربرد «برجسب»^۱، لقب با عنوان، همراه یک موضوع چالش برانگیز بوده است. اکثر متخصصان بر این باورند که کاربرد برجسب، عوارض جایی منفی به دنبال دارد. برای مثال، انتظارهای فرد از خود و معلمان را یابین می‌آورد و موجب طرد شدن افراد با نیازهای ویژه می‌شود. در مقابل، آن عده از متخصصان که با کاربرد «برجسب» نظر موقوف دارند، اظهار می‌کنند که کاربرد برجسب موجب می‌شود تا افراد با نیازهای ویژه از خدمات و معافیت‌های لازم بهره‌مند شده و تسهیل ارتباطات میان متخصصان را موجب می‌گردد.

در این راستا به منظور شناسایی، طبقه‌بندی و توصیف افراد عقب‌مانده ذهنی، در دهه‌های گذشته، بحث‌های زیادی در مورد اصطلاح مناسب برای پدیده عقب‌ماندگی ذهنی یا لقب و عنوان شایسته برای افراد مبتلا به عیوب‌های ذهنی صورت گرفته است. افزون بر این مسائل و بحث‌ها که در دنیای علم و انجمن‌های علمی را در میان عالمان هر رشته علمی مطرح است، در سال‌های اخیر، اصطلاحات گوناگونی، مانند تأخیر رشدی، ناتوانی رشدی، محدودیت‌های هوشی، ناتوانی شناختی، کودکان آسنه‌گام و نظایر آن مورد بررسی قرار گرفته‌اند که هنوز هیچ یک از این اصطلاحات مورد قبول همگان قرار نگرفته و مورد توافق عموم افراد مخصوص واقع نشده است. از این رو ملاحظه می‌شود انجمن نویسندگان ذهنی آمریکا^۲ در سال ۲۰۰۲ پس از برگزاری جلسه‌های متعدد، به انجمن عقب‌ماندگی ذهنی آمریکا^۳ تغییر نام داد و اصطلاح عقب‌ماندگی ذهنی جایگزین اصطلاح نویسندگان شد. شایان ذکر است که انجمن مذکور در سال ۲۰۰۲ پس از برگزاری همایش‌های علمی و بحث‌های علمی، تصمیم گرفت نام انجمن خود را به انجمن ناتوانی‌های هوشی و نتدی آمریکا^۴ تغییر دهد.^۵ از این رو، از آن زمان اصطلاح ناتوانی هوشی، را به جای عقب‌ماندگی ذهنی تبدیل کرددند که کتاب حاضر با عنوان جدید و تغییرات عده در اختیار شماست. با وجود این، نگاهی نشده ریتم و در پیش روی خود یک فرایند یویا را نظاره گیریم تا به عنوان جدیدتر مورد قبول همگان دست آوریم که این امر به تلاش، بروزش و زمان نیاز دارد.^۶

در سه دهه اخیر، پس از انقلاب شکوهمند اسلامی، در ایران، از نظر تربیت، سرویس اجتماعی لایق و کارشناس، ارتقای سطح کیفی و کسری ارائه خدمات آموزشی، توانبخشی و رفاهی، ترجمه و تأثیف و

1. Label

2. American Association of Mental Deficiency (AAMD)

3. American Association on Mental Retardation (AAMR)

4. American Association on Intellectual & Developmental Disabilities (AAIDD)

5- جهت کسب اطلاعات بیشتر به سایت مریبوط مراجعه فرمایید: www.aaidd.org

6- رجوع کنید به: ولی‌نام، فیلیپ (۱۹۸۸)، فرهنگ توصیفی کودکان استثنایی: آموزش و بروزش، دوان‌شناسی، توان‌بخشی و علوم وابسته (ویراست دوم)، ترجمه احمد بیزرو، حمید علیزاده، فربا یادگاری و مجید یوسفی الوهی (۱۳۸۶)، تهران: انتشارات باغت.

انجام بروزهش در حوزه ناتوانی هوشی، قدم‌های مهمی برداشته شده است که هر یک به نوبت خود حرکت و تحولی ارزنده به شمار می‌رود. اگرچه راه‌های طی نشده بسیاری در پیش روی ما قرار دارد که امید ما به آینده و آینده‌سازان است. در این پیش‌گفتار به اختصار به برخی از این قبیل تلاش‌ها اشاره می‌شود:

الف - تعلیم و تربیت نیروی انسانی متخصص و ماهر، از طریق برنامه‌ریزی، راهنمایی و اجرای برنامه‌های دانشگاهی در دوره‌های کارداشی، کارشناسی و کارشناسی ارشد در رشته روان‌شناسی، آموزش و توان‌بخشی کودکان استثنایی در دانشگاه‌های دولتی و غیر دولتی.^۱ گفتنی است که برنامه دکترای روان‌شناسی آموزش کودکان استثنایی در سال ۱۳۷۸ به عنوان جدیدترین اقدام مورد تصویب شورای عالی برناه ریزی داشته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری قرار گرفت و در سال تحصیلی ۱۳۸۴-۸۵ در دانشگاه پرتوان و به تدریج در دانشگاه‌های دیگر راهنمایی شد و اقدام به پذیرش دانشجو کردند.

ب - توجهه و بالیف شماردها جلد کتاب در زمینه روان‌شناسی، آموزش و توان‌بخشی کودکان با نیازهای ویژه^۲ و اجرای پژوهش‌های متعدد و بی‌شمار به طور مستقل و در قالب پایان‌نامه‌ها و رساله‌های کارشناسی ارشد و دکترا

ج - تأسیس سازمان‌ها و مؤسسات آن‌گون، مانند سازمان بهزیستی کشور، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی، انجمن علمی کودکان استثنایی ایران، سازمان آموزش و پرورش استثنایی، مؤسسه احیای مدارس استثنایی و پیاده‌ترانس، کودکان و بزرگسالان استثنایی ولی‌عصر (عج) و مرکز مشابه.

د - برگزاری سمینارها و کنگره‌ها که به برخی این سازه می‌شود:

* سمپوزیوم عقب‌ماندگی ذهنی توسط دانشگاه علوم پزشکی پراز، دانشکده علوم توان‌بخشی، اسفندماه ۱۳۶۲.

* سمینار شناخت کودکان استثنایی توسط مؤسسه احیای مدارس استثنایی و دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران، ۲۷-۲۴ شهریور ماه ۱۳۶۳.

* اولین کنگره سراسری پیشگیری از معلولیت‌ها توسط سازمان آموزش و پرورش استثنایی، دانشگاه فردوسی مشهد و دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۱۱-۹ آذرماه ۱۳۷۲.

۱-رجوع کنید به: وزارت فرهنگ و آموزش عالی (۱۳۷۶)، راهنمای انتخاب رشته‌های تحصیلی برای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، تهران: مؤلف.

۲-رجوع کنید به: جدیدترین کتابشناسی روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی در: میخائيل گوردون، دیوید ریان و نامار شبلو (۱۹۷۲)، گمک به رشد گفتار و زبان کودکان کم‌توان ذهنی (ویراست سوم)، ترجمه احمد به بروز و همکاران (۱۳۹۲)، تهران: نشر دائزه.

* کنگره علمی عقب‌ماندگی ذهنی توسط سازمان بهزیستی کشور و دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی، ۱۳۷۶-۸ دی ماه.

* همایش بین‌المللی کودکان با ناتوانی هوشی^۱ توسط بنیاد توان‌بخشی کودکان و بزرگسالان استثنایی ولی عصر (عج)، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی و دانشگاه تهران، ۱۴-۱۶ اردیبهشت ماه ۱۳۷۸.

* نخستین همایش علمی کودکان استثنایی توسط دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران با همکاری انجمن علمی کودکان استثنایی ایران، ۱۳۸۷.

* همایش پیش‌بری از معلولیت‌ها توسط سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور با همکاری دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران و سازمان‌های دیگر، اسفند ماه ۱۳۸۸.

در عرصه بین‌المللی، انجمن ناتوانی‌های هوشی و رشدی آمریکا (انجمن عقب‌ماندگی ذهنی آمریکای سابق)، به عنوان یکی از ایامی تربیت انجمن‌های علمی دنیا، از سال ۱۸۷۶ تلاش کرده است از طریق تهیه، تنظیم و نشر زمانه‌ها حدات شایان توجهی را در زمینه شناخت، تعریف، طبقه‌بندی و علم‌شناسی ناتوانی هوشی ارائه دهد، جامعه علمی دنیا را هدایت کند.

در تاریخ چاپ و نشر و در عصر این‌جا در اسرار و اطلاعات، برخی از کتاب‌ها از اهمیت خاصی برخوردارند و کتاب ناتوانی هوشی: تعریف، طبقه‌بندی و نظام‌های حمایتی که حاصل چندین سال تلاش و پژوهش گروهی از متخصصان ایالات متحده آمریکا در حوزه ناتوانی هوشی است، از زمرة این گونه کتاب‌ها به شمار می‌آید. در این کتاب، تغییرات مهمی از داده و موجب انقلاب اجتماعی در ارائه خدمات به افراد با ناتوانی هوشی و خانواده‌های آنان شده است. این کتاب حاضر ترجمه فارسی آخرین ویرایش (ویرایش پازدهم) کتاب ناتوانی هوشی: تعریف، طبقه‌بندی و رطایه‌های حمایتی است که در سال ۲۰۱۰ توسط انجمن ناتوانی‌های هوشی و رشدی آمریکا منتشر شده است.

این کتاب شامل یک مقدمه و چهار بخش است که در مجموع از پانزده، محل تکمیل شده است. بخش اول، با عنوان شناخت ناتوانی هوشی و سنجش آن، به تعریف و تایی ناتوانی هوشی، جاری‌بود چند بعدی ناتوانی هوشی و نقش سنجش در تشخیص و طبقه‌بندی ناتوانی هوشی و پایه‌های نظری آن اختصاص دارد.

در بخش دوم، با عنوان تشخیص و طبقه‌بندی ناتوانی هوشی، درباره کارکرد هوشی و سنجش آن، رفتار سازشی و سنجش آن، نقش علت‌شناسی در تشخیص ناتوانی هوشی و رویکرد چند عاملی در تشخیص و طبقه‌بندی ناتوانی هوشی بحث شده است.

۱- به بروه احمد (۱۳۷۸)، دیپر علمی همایش در: مجموعه مقالات همایش بین‌المللی کودکان با ناتوانی هوشی، تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی و بنیاد توان‌بخشی کودکان و بزرگسالان استثنایی ولی عصر (عج).

بعش سوم، با عنوان نظامهای حمایتی، به نیازهای حمایتی افراد با ناتوانی هوشی، پیشگیری به منزله شکلی از حمایت، حمایتهای مربوط به سلامت روانی و جسمانی و نیازهای حمایتی افراد با ناتوانی هوشی دارای هوش بالاتر پرداخته است.

در بخش چهارم، به جنبه‌های کاربردی و ارائه خدمات لازم برای حمایت از افراد با ناتوانی هوشی و زمینه‌های خطمهشی گذاری و حقوقی توجه شده است. در پایان کتاب، اصطلاح‌نامه، واژهنامه انگلیسی به فارسی و معرفی منابع مورد استفاده بر جامعیت و مرجعیت این کتاب تفییض افزوده است.

امیدوار آثر حاضر به عنوان راهنمای جامع و یک کتاب درسی مرجع و پیش‌نیادی، در کلیه سطوح آموزش عالی، توانبخشی‌دان گرامی، دانشجویان عزیز و کارشناسان محترم مورد استفاده نظری و عملی قرار گیرد و مختصمان، موزش و پرورش ویژه، روان‌شناسان، مددکاران اجتماعی، مدیران، برنامهریزان، مشاوران، متخصصان توانبخشی، مان، بیزشکان و روان‌بیزشکان و دیگر کارشناسان بهره‌لازم را از آن ببرند. بی‌شک ارتفای کارهای ارائه خدمات و اجرای نظامهای حمایتی برای افراد با ناتوانی هوشی در گروه‌های همدلی، همفکری، همسکاری و هم‌هنگی کلیه افراد حرفه‌ای و نیمه حرفه‌ای، داشتگاه‌ها، سازمان‌ها و مؤسسات مربوط و مشارکت و آرزوی اراده‌های دارای فرزند با ناتوانی هوشی، است. فرد مبتلا به ناتوانی هوشی، انسان ویژه‌ای است که بدیناسایی‌ها و ناتوانی‌های جسمانی، روانی و عاطفی و نیز محدودیت‌های زیستی، هوشی و سازشی مبتلا شده باشد. بنابراین وظیفه مستولان، برنامهریزان، متخصصان، معلمان و درمانگران ایجاد می‌کند ویژگی‌های توائی‌بی‌های این گونه افراد را پیشانستد، نیازهای ویژه آنان را تشخیص دهنده و نظامهای پیشگیری، حمایتی، امدادی، توانبخشی مورد نیاز آنان را فراهم کنند و توسعه دهند.

از این رو، امیدوارم این کتاب به هدایت بیشتر کارشناسان، از حرفه‌ای در جهت ارتفای شناخت درباره ناتوانی هوشی و حمایت از افراد با ناتوانی هوشی به منظور این به مردم یک زندگی حتی الامکان مستقل و با تکیه بر توأم‌نده‌های آنان و دستیابی به حقوق حقه آنان درین شهر و تند تمام عیار و وصول به هدف‌های نهضت عادی‌سازی (به بیزوه^۱، ۱۳۹۱) منتهي شود.

همچنین امید است مطالعه این کتاب مقدمه عمل و اجرای برنامه‌های اثربخش برای همه افراد با ناتوانی هوشی و خانواده‌های آنان به ویژه از نظر جایابی مناسب و توانبخشی حرفه‌ای قرار گیرد. بی‌شک اعتلا و تحول فرهنگی هنگامی مقدور است که در یک جامعه، همه افراد احسان

۱- به بیزوه، احمد (۱۳۹۱). نهضت عادی‌سازی در آموزش و توانبخشی افراد با نیازهای ویژه. در: نیم، لورمن، جوان دبلر و دیبورد هاروی (۲۰۰۵). آموزش فرآگیر؛ راهنمایی عملی در حمایت از بادگیرندگان با توائی‌بی‌های گوناگون. ترجمه احمد به بیزوه و عباسعلی حسین‌خاززاده (۱۳۹۱). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

«هم‌سرنوشتی» کنند و همگان، چه افراد عادی و چه افراد با نیازهای ویژه، از حقوق یکسان و فرستهای برایر و مناسب برای رشد و شکوفایی هم‌جانبه توانهای بالقوه خود را حداقل طرفیت بهرمند شوند.

این‌جاتب افتخار می‌کنم که خدمتگزاری مخلص برای افراد با نیازهای ویژه و خانواده‌های آنان باشم و خداوند متعال را بسیار سپاسگزارم که در سال‌های اخیر فرستهایی بیش آمده تا از طریق تدریس در دوره‌های تحصیلی گوناگون، مشاوره با افراد با ناتوانی هوشی و خانواده‌های آنان، راهنمایی و هدایت بایان‌نامه‌ها و رساله‌های مربوط و شرکت در برنامه‌های سیمای جمهوری اسلامی ایران در قالب «برنامه گفتگوی خانواده»، نمایه‌ای، کوچکی بردارم که امیدوارم مورد رضایت خداوند سبحان قرار گرفته باشد. در این پیش‌نمایه است از همسر عزیزم که شرایط مساعدی در خانه و خلواده ایجاد کرده و فرزندان دلیندم، بر ویژه سعیده خاتم و آقا مهدی که در حروف چینی و ترسیم شکل‌های کتاب همکاری داشتمند، صداقته شکر کم. همین از خاتم دکتر لیلا کاشانی و حمید دانش‌آموخته دکتری روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، سما بهره، که اصل کتاب به زبان انگلیسی را در اختیار این‌جاتب قرار داد، صمیمانه تشکر نمایم. از خاتم دکتر مو، دلاو، ن دانش‌آموخته دکتری روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه تهران که زحمت ترجمه اولین فصل‌ها را تقبل کرده‌اند، نیز سپاسگزاری می‌شود گفتنی است که قرار بود خاتم دکتر اکرم نیز با در ترجمه برخی از فصل‌های این کتاب مشارکت داشته باشد که این امر به دلیل استغلالات تحصیلی ایشان در اینجا با وجود این، ترجمه اولیه مقدمه و فصل اول کتاب حاضر توسعه ایشان انجام شد که جای تشکر دارد. شایان ذکر است که مسؤولیت ترجمه مجدد اکثر مطالب، تصحیح و مقابله دقیق ترجمه فارسی با منتن ایشان، ویراستاری کتاب، یافتن برایر نهاده‌های مناسب و همسان‌سازی واژگان، بازبینی چندین باره به اینجا ب قرار گرفت که حاصل آن را ملاحظه می‌کنید.

همجنبین سزاوار است از یکایک مسوولان، مدیران و کارکنان محترم موسسه انتشارات دانشگاه تهران به دلیل سرعت بخشیدن در چاپ این کتاب صمیمانه تقدیر به عمل آورم. سخن آخر اینکه متواضعه از خوانندگان گرامی، استادان ارجمند و دانشجویان عزیز درخواست می‌شود با ارائه نظرها و پیشنهادهای سازنده خود بر غنای این کتاب بیفزایند.

دکتر احمد بهپژوه

استاد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران
email: behpajoo@ut.ac.ir